

OPĆINA JABLANICA

**Služba za lokalni ekonomski razvoj
i investicije, finansije i trezor**

Analiza stanja i potreba privrede u općini Jablanica

SADRŽAJ

UVOD	3
METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	3
OSNOVNE INFORMACIJE O ANKETIRANIM PREDUZEĆIMA	4
POTREBE I PRIORITETI PREDUZEĆA U POSLOVANJU.....	5
POSLOVNO OKRUŽENJE.....	7
PREPORUKE ISTRAŽIVANJA	12
7. ZAKLJUČAK ANALIZE	14

UVOD

Služba za lokalni ekonomski razvoj i investicije, finansije i trezor Općine Jablanica provodi anketiranje privatnog sektora o zadovoljstvu radom javne uprave. Anketiranje je kanal komunikacije privatnog i javnog sektora na koji način se prikupljaju informacije o stanju i potrebama privrede u Općini Jablanica.

Svrha istraživanja je da se ustanovi nivo zadovoljstva privatnog sektora uslugama općinske uprave i ostalim elementima važnim za poslovno okruženje kako bi se, u skladu sa nalazima i zaključcima ankete poduzeli konkretni koraci radi poboljšanja tog okruženja kao i pruženih usluga od strane općinske uprave.

Istraživanje je provedeno u periodu mart – juni 2019. godine

Anketni obrazac upućen je na adresu privrednih subjekata koji svoju djelatnost obavljaju na teritoriji općine Jablanica.

Rezultati istraživanja kao i preporuke dobivene iz istog, biće pravci djelovanja Službe za lokalni ekonomski razvoj i investicije, finansije i trezor u narednom periodu na način da se preporuke pretoče u konkretne inicijative za poboljšanje poslovnog okruženja.

Istraživanje nudi set podataka o firmama koje posluju na području općine Jablanica, konkretne potrebe privatnog sektora i pravce u kojima općinska uprava treba da djeluje kako bi se unaprijedio dijalog sa privatnim sektorom i poboljšalo poslovno okruženje.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno putem upitnika koji je dostavljen putem pošte i na e-mail adrese privrednika koji posluju na području Općine Jablanica. Upitnik je sačinjen od pitanja koja su se odnosila na: osnovne informacije o preduzeću, potrebe u poslovanju, pitanja o poslovnom okruženju i ocjena saradnje sa općinskom administracijom.

Podaci iz istraživanja su predstavljeni broičano, procentualno i grafički, u zavisnosti od vrste i složenosti pitanja odnosno odgovora ispitanika. Pored odgovora na pitanje, u upitniku je ostavljena mogućnost da predstavnici privatnog sektora davanja prijedloga za poboljšanje ili definisanje podrške koja ima je potrebna u određenoj sferi poslovanja.

Analiza ankete provedena je na uzorku od 37 privrednih subjekata koji posluju na području općine Jablanica, od čega je 21 ispitanika registrovano kao samostalna djelatnost, 15 privrednih subjekata je registrirano kao društvo sa ograničenom odgovornošću (d.o.o) i jedno dioničko društvo.

Rezultati ankete mogu se smatrati mjerodavnim i reprezentativnim jer je analiza rađena na osnovu podataka prikupljenih od svih vodećih preduzeća registrovanih u Jablanici, kao i predstavnika svake od vodećih djelatnosti koje se obavljaju u Jablanici.

Sama analiza se sastoji iz tri dijela: osnovni podaci o anketiranim preduzećima, potrebe i prioriteti u poslovanju, te zadovoljstvo privatnog sektora uslugama općinske administracije.

OSNOVNE INFORMACIJE O ANKETIRANIM PREDUZEĆIMA

1.1. Vlasništvo

U istraživanju je sudjelovalo 37 privrednih subjekata, od čega 21 ili 57% obrta, 15 preduzeća ili 40,1% su d.o.o. i 1 preduzeće ili 3% je d.d.

Od ukupno 37 anketiranih privrednih subjekata, u privatnom vlasništvu je njih 35 ili 95 %, dok su u javnom vlasništvu 2 privredna društva ili 5 % anketiranih.

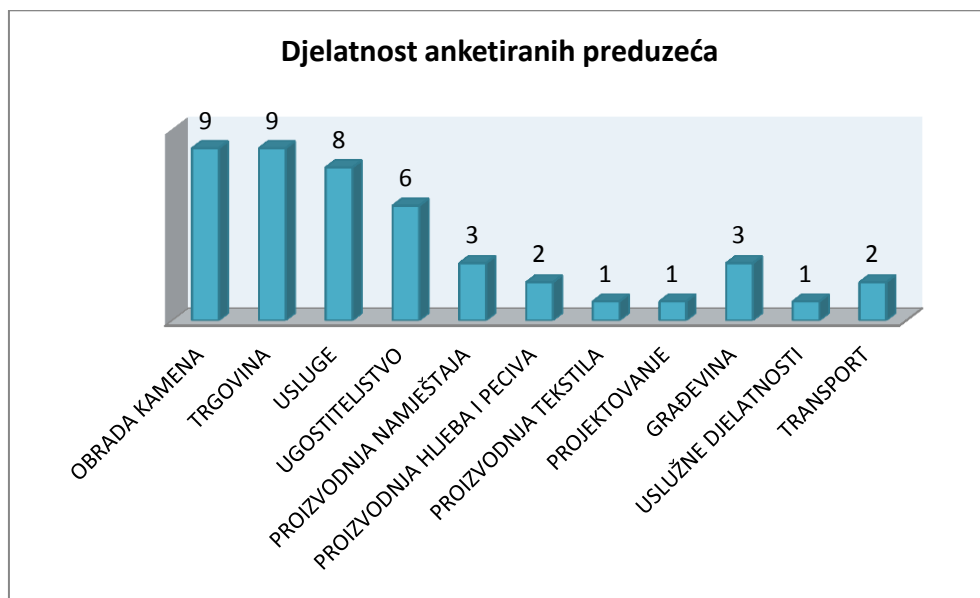
1.2. Broj zaposlenih u 2018.

Podatke o broju zaposlenih dostavilo je 35 privrednih subjekata ili 81%. Ukupan broj zaposlenih u anketiranim preduzećima je 381 osoba.

Prema broju zaposlenih najveći broj anketiranih privrednih subjekata (75%) spada u mikro preduzeća ili preduzeća koja zapošljavaju do 9 radnika.

1.3. Pretežna djelatnost

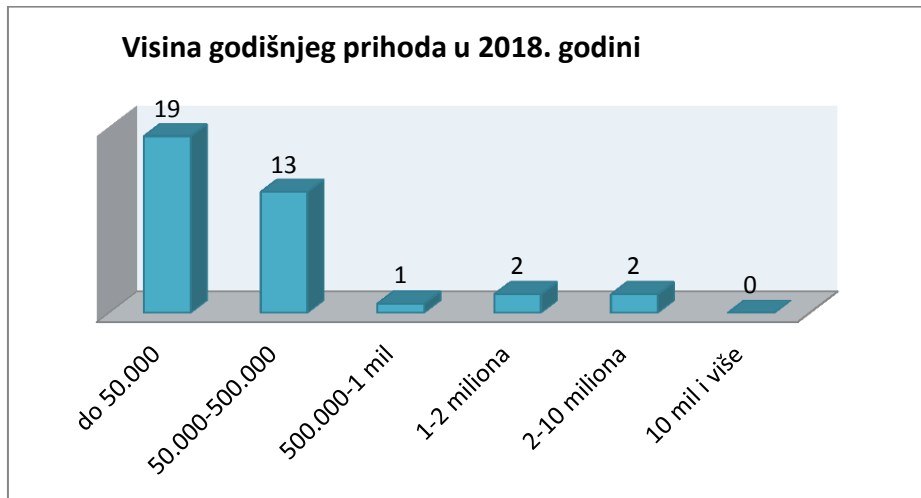
Najviše anketiranih preduzeća bavi se obradom kamena, njih 9 ili 24,3%, trgovinom se bavi 9 preduzeća ili 24,3%, dok se pružanjem usluga bavi 8 preduzeća ili 21,6%. Pored navedenih, u manjim procentima, zastupljene su i ostale djelatnosti: proizvodnja tapaciranog i pločastog namještaja po mjeri, proizvodnja i prodaja hljeba i peciva, zatim dizajn, savjetovanje, proizvodnja i opremanje enterijera za privatne i javne objekte, proizvodnja tekstila i odjeće od tekstila, završni građevinski radovi, održavanje i popravaka motornih vozila, distribucija vode i odvoz otpada, posluživanje jela i pića, gradnja stambenih i nestambenih zgrada, pružanje usluga kampa u domaćinstvu, popravka nakita i satova, proizvodnja kartonske ambalaže, elektroinstalacioni radovi, usluge servisa i prodaja GSM opreme i usluge projektovanja. Struktura djelatnosti anketiranih preduzeća predstavljena je na grafikonu1.

Grafikon 1. - Djelatnost anketiranih preduzeća

1.4. Visina godišnjeg prihoda

Kad je u pitanju visina godišnjeg prihoda, najviše anketiranih preduzeća (19 ili 51%) ostvarilo je prihod do 50.000 KM, zatim 13 privrednih subjekata ili 37% ostvarilo je godišnji prihod do 500.000 KM. Struktura anketiranih firmi prema godišnjem prihodu predstavljena je na grafikonu broj 2.

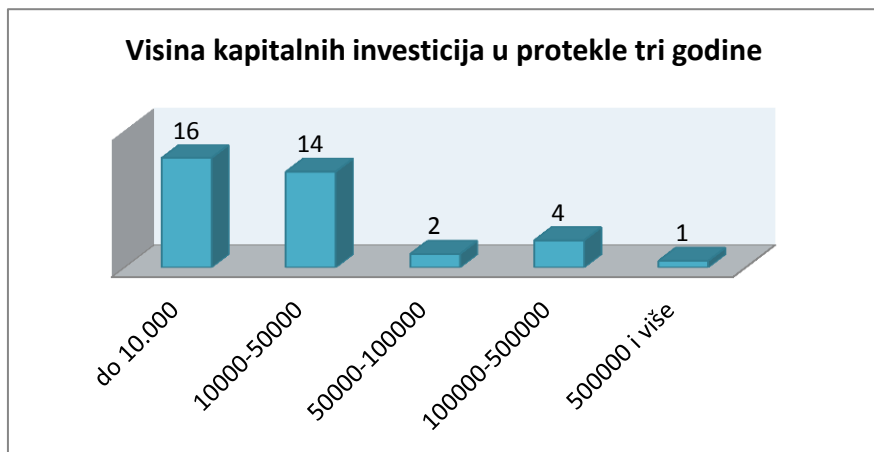
Grafikon 2.- Struktura anketiranih prema godišnjem prihodu u 2018. godini

2. POTREBE I PRIORITETI PREDUZEĆA U POSLOVANJU

2.1. Visina kapitalnih investicija u protekle tri godine

U razvoj preduzeća u protekle tri godine investiralo je 36 privrednih subjekata ili 97 % anketiranih.

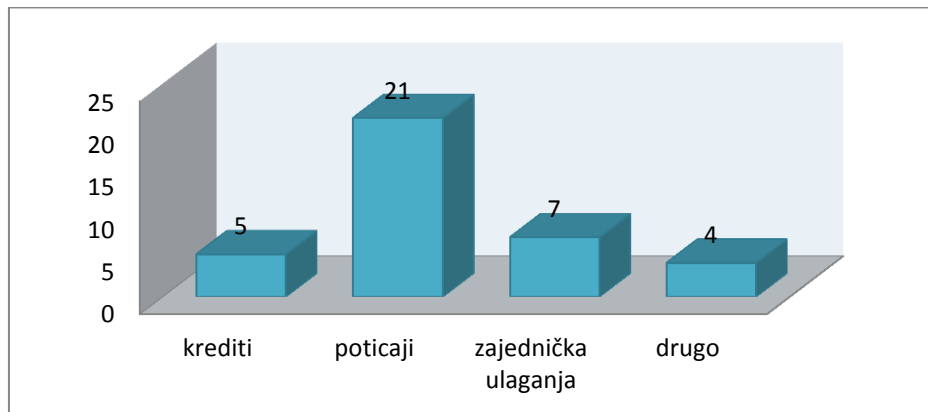
Pregled kapitalnih investicija u cilju povećanja proizvodnje (proširenja usluga) u protekle tri godine predstavljen je na grafikonu broj 3.

Grafikon 3. - Visina kapitalnih investicija u protekle tri godine

2.2. Potreba za finansijskim sredstvima ili novim mašinama/opremom

Na pitanje da li imaju potrebu za finansijskim sredstvima ili novim mašinama/opremom za pružanje usluga potvrdno je odgovorilo 35 anketiranih privrednih subjekata. Struktura odgovora na pitanje o potrebi za finansijskim sredstvima anketiranih firmi prikazana je na grafikonu 4.

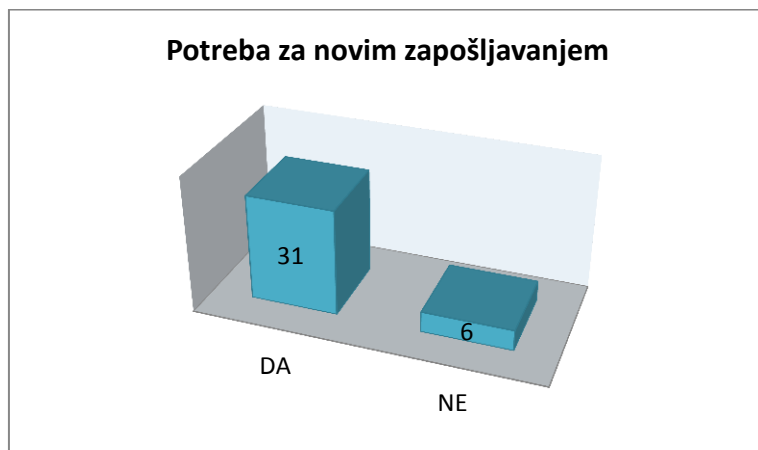
Grafikon 4. - Potreba za finansijskim sredstvima

Potrebu za novim mašinama / opremom za pružanje usluga iskazale su 22 anketirana privredna subjekta.

Kao osnovni izvor finansiranja anketirane firme su navele: samofinansiranje (31), poticaj Općine Jablanica (12), krediti kod poslovnih banaka (9), krediti kod mikro-kreditnih organizacij (2) i saradnju sa višim nivoima vlasti (2).

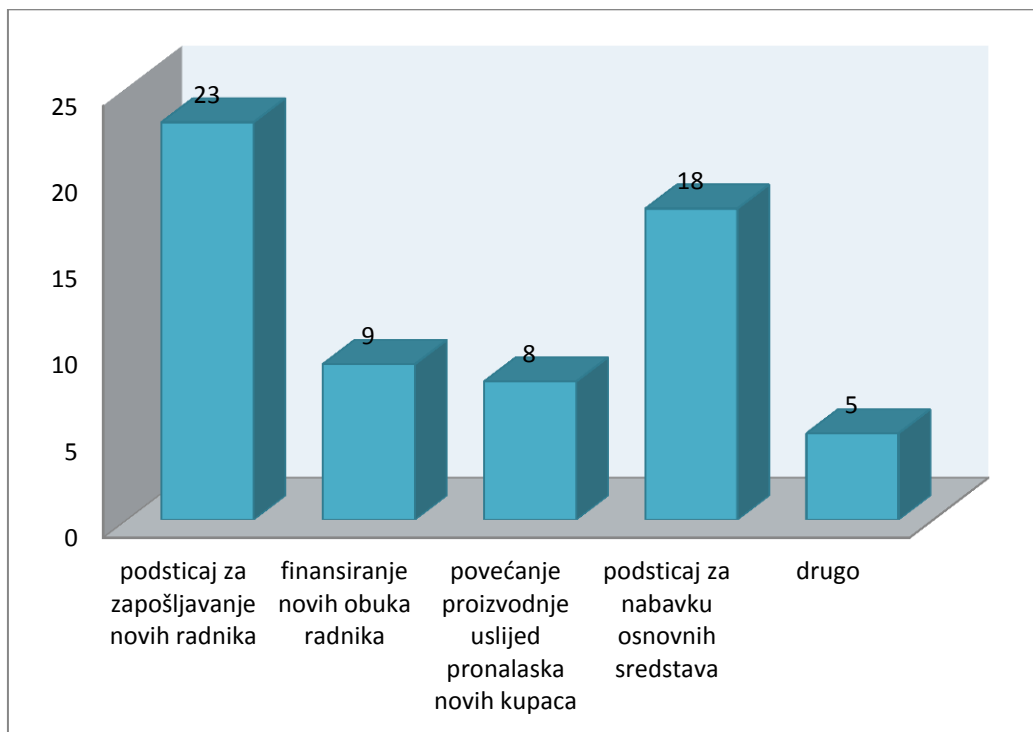
Potreba za novim zapošljavanjem

Potrebu za novim zapošljavanjem iskazao je 31 privredni subjekat ili 84% od ukupnog broja anketiranih.

Grafikon 5. - Potreba za novim zapošljavanjem

Na pitanje šta im je potrebno da povećaju trenutni broj zaposlenih lica najveći broj ispitanika, 23 ili 62%, iskazalo je potrebu za dodjelom podsticaja za zapošljavanje novih radnika. Struktura odgovora na ovo pitanje prikazana je na grafikonu 6.

Grafikon 6. - Potrebe i prioriteti u poslovanju

Obrazovni profil i kvalifikacija potrebne radne snage - s obzirom na to da se najveći broj anketiranih privrednih subjekata bavi obradom kamena, to je i odgovor na ovo pitanje u skladu sa istim. Najviše potrebe iskazano je za kamenoklesarima, pored toga slijedeći profil koji je potreban su konobari i kuhari, trgovci, zatim rukovaoci mašinama i CNC operateri, krojači i šivači, diplomirani inženjeri građevine i arhitekture, pekari, sobarice, recepcioneri, kao i VSS iz oblasti turizma.

Potrebu za obukom zaposlenih iskazalo je 17 privrednih subjekata ili 46% ispitanika, dok je 10 privrednih subjekata izjavilo da im za dodatne obuke uposlenih potrebna pomoć / podrška u vidu sufinansiranja troškova obuke kadrova.

Potrebu za novim certifikatima/standardima kvalitete ima 12 privrednih subjekata ili 32% anketiranih, pri tome nisu iskazali potrebu za pomoći od strane Općine Jablanica.

Najveći broj anketiranih preduzeća (54%) za promociju preduzeća koristi društvene mreže, zatim portale, TV oglašavanja, brošure, panoje i web stranice.

Od ukupnog broja anketiranih 18 ispitanika ili 49% ima potrebu za izradom promotivnih alata preduzeća kao što su web stranica, katalogi i sajmovi.

Kao najveće poteškoće za svoje poslovanje u lokalnom okruženju navedeno je nedostatak kvalifikovane radne snage, sivu ekonomija i posebnoizražen problem sa nabavkom sirovine (kamena), te odlazak stručnih kadrova iz Jablanice.

POSLOVNO OKRUŽENJE

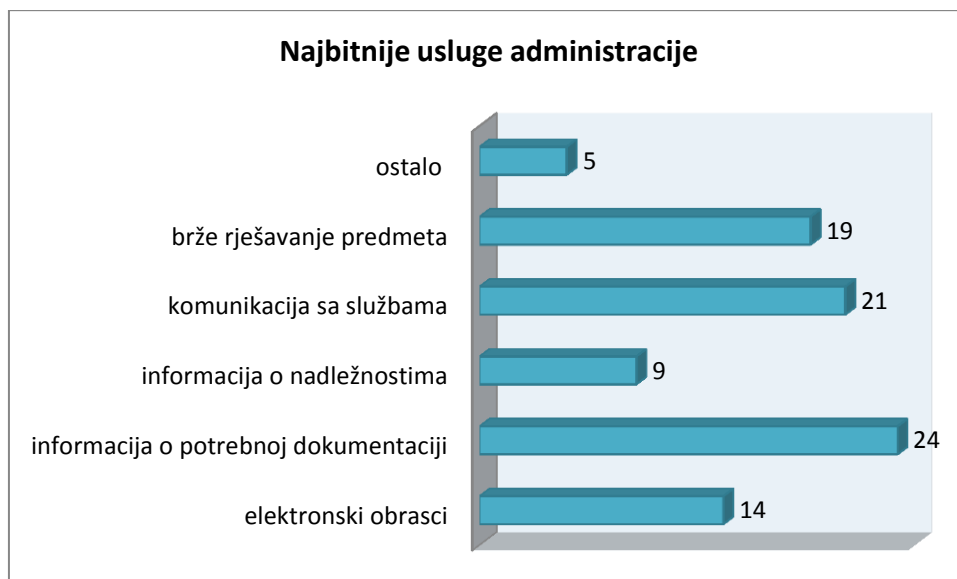
Zadovoljstvo privatnog sektora uslugama općinske uprave

Na pitanje da li su u potpunosti informisani o uslugama koje mogu dobiti u šalter sali Općine Jablanica 32 privredna subjekta ili 86% anketiranih je odgovorilo sa „DA“. Na pitanje imaju li prijedlog za poboljšanje usluga, uglavnom, nisu se izjašnjavali

Samo jedan od anketiranih privrednih subjekata dao je prijedlog za poboljšanje usluga. Predloženo je da se u šalter sali Općine Jablanica zaposli stručna osoba koja bi radila sa privrednicima (MSP).

Kao najvažnije usluge Općine anketirani su izjavili slijedeće:

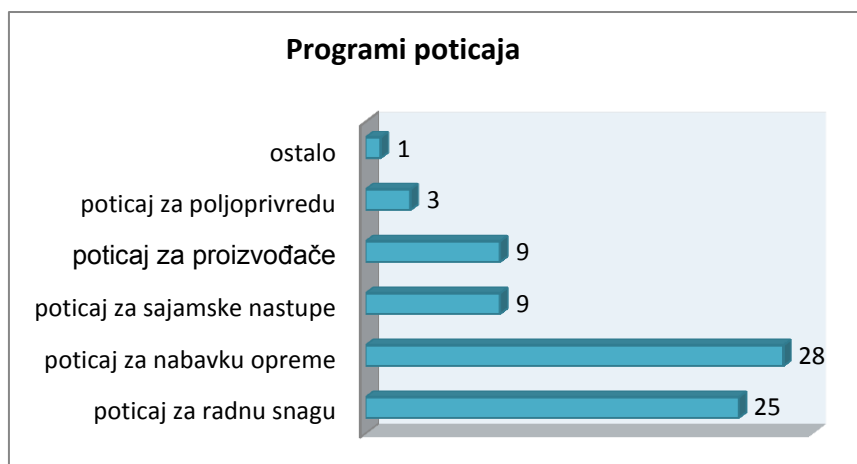
- što se tiče administracije privrednicima je najvažnija informacija o potrebnoj dokumentaciji (65%), komunikacija sa službama (57%) i brže rješavanje predmeta (51%).

Grafikon 7. - Najbitnije usluge administracije

Što se tiče programa poticaja anketirani privredni subjekti su izjavili da im je najvažniji poticaj za nabavku opreme (76%) i poticaj za radnu snagu (68%).

Struktura potreba privrednika za programima poticaj prikazana je na grafikonu broj 7.

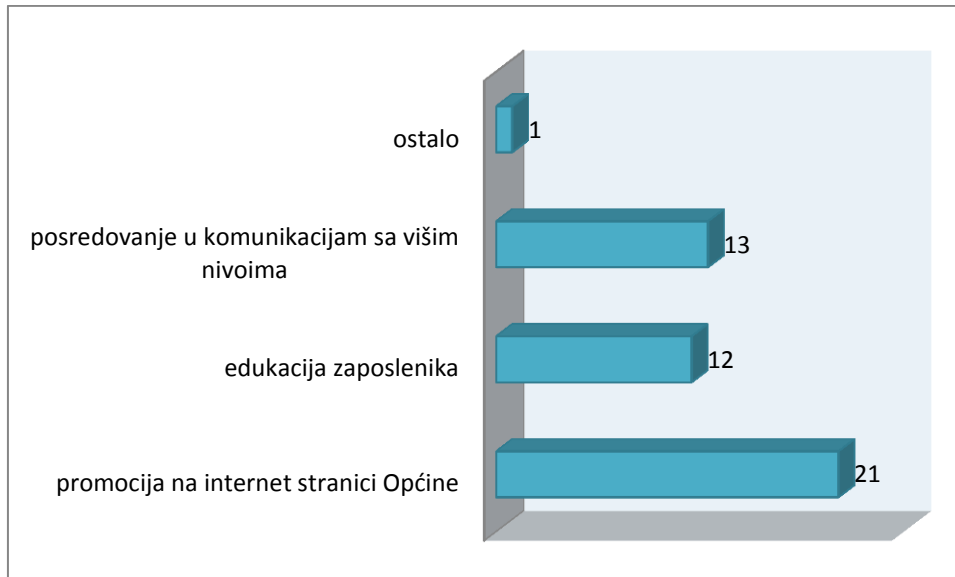

Grafikon 8. – potrebe privrednika za programima poticaja

Usluge povezivanja

Po pitanju usluga povezivanja anketirani privredni subjekti su izjavili da im je najbitnija promocija na internet stranici Općine Jablanica (57%), zatim posredovanje u komunikaciji sa višim nivoima vlasti (35%), edukacija zaposlenih (32%) i ostalo (2,7%).

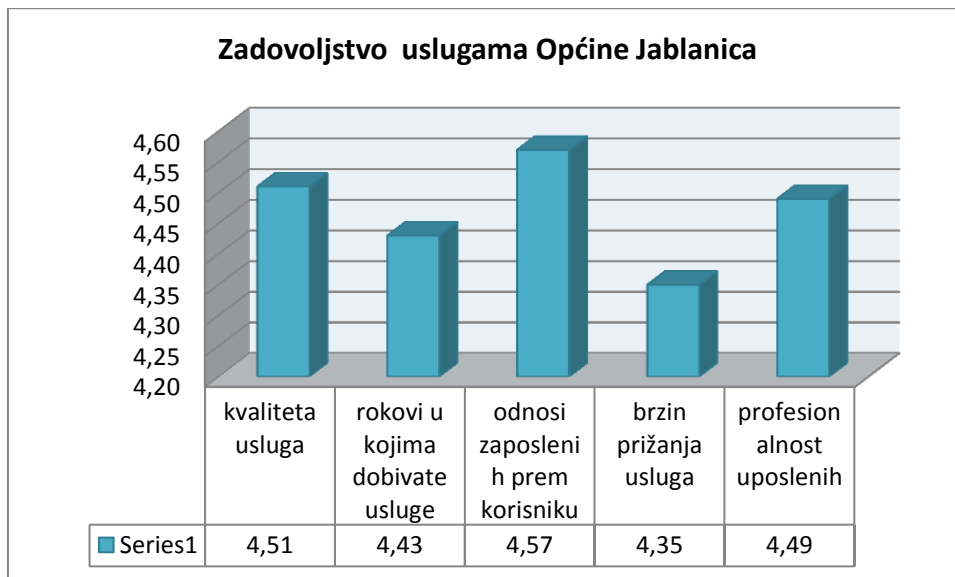
Struktura odgovora na ovo pitanje prikazana je na grafikonu broj 8.

Grafikon 8. - Najvažnije usluge općinske administracije prema privatnom sektoru

Ocjena usluga koje privrednicima pruža Općina Jablanica

U anketnom obrascu privrednici su zamoljeni da ocijene karakteristike uluga koje im pruža Općina Jablanica. Struktura odgovora i prosječna ocjena pojedinih usluga koje Općina Jablanica pruža privrednicima prikazana je na grafikonu broj 9.

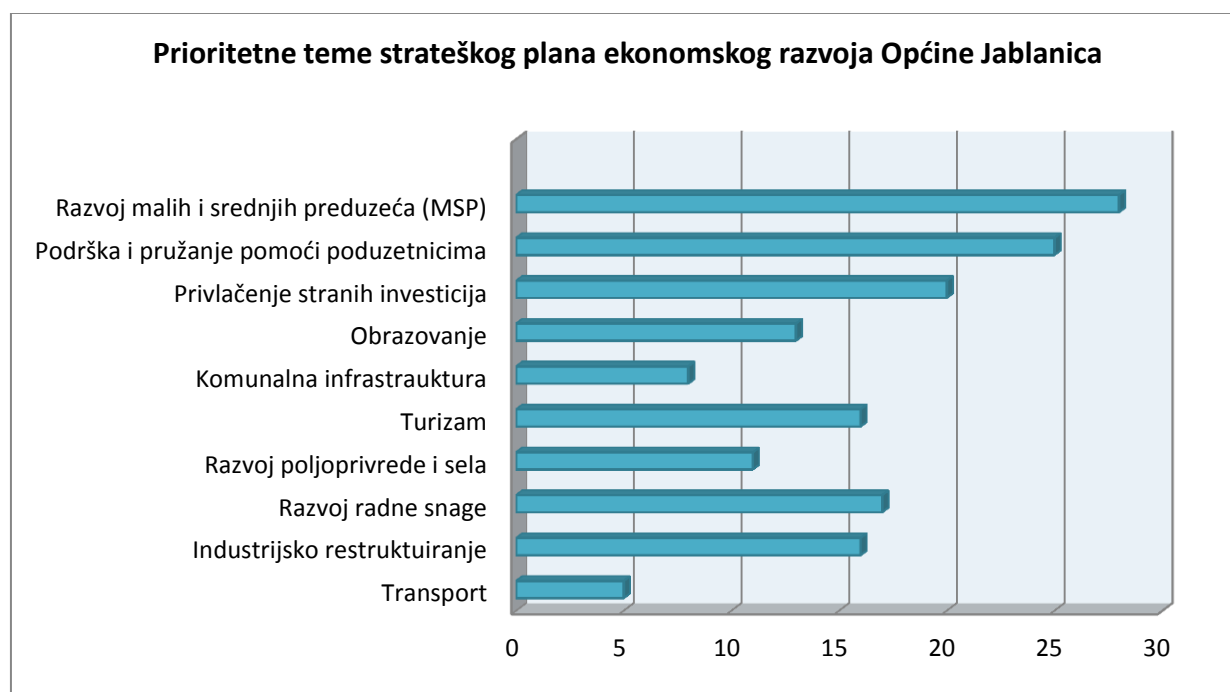
Grafikon 9. – Zadovoljstvo privrednika uslugama Općine Jablanica

Na pitanje da li su upoznati sa djelokrugom rada Službe za lokalni ekonomski razvoj i investacije, finansije i trezor od ukupnog broja anketiranih 24 firme ili 65% odabralo je odgovor „DA“, 10 firmi ili 27% odabralo je odgovor „NE“ i 3 firme ili 8% nije odgovorilo na ovo pitanje.

Na pitanje „Koje su po vašem mišljenju prioritetne teme kojima treba da se bavi strateški plan ekonomskog razvoja Općine Jablanica“ najviše anketiranih je odgovorilo da je to razvoj malih i

srednjih preduzeća (75%), podrška i pružanje pomoći privrednicima (68%), privlačenje stranih investicija (54%).

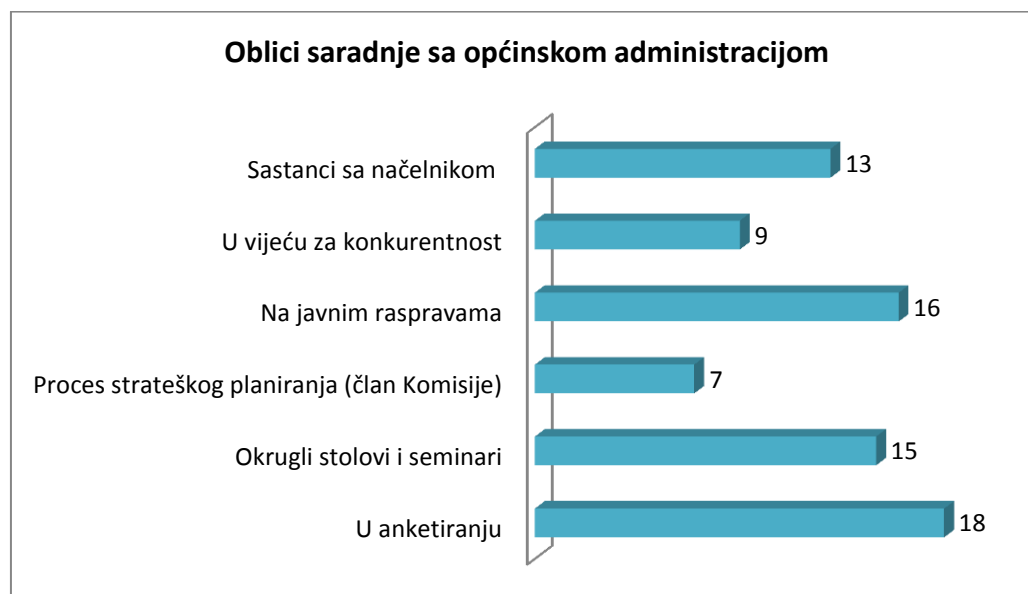
Struktura odgovora na ovo pitanje predstavljena je na grafikonu broj 10.

Grafikon 10. – Prioritetne teme ekonomskog razvoj Općine Jablanica

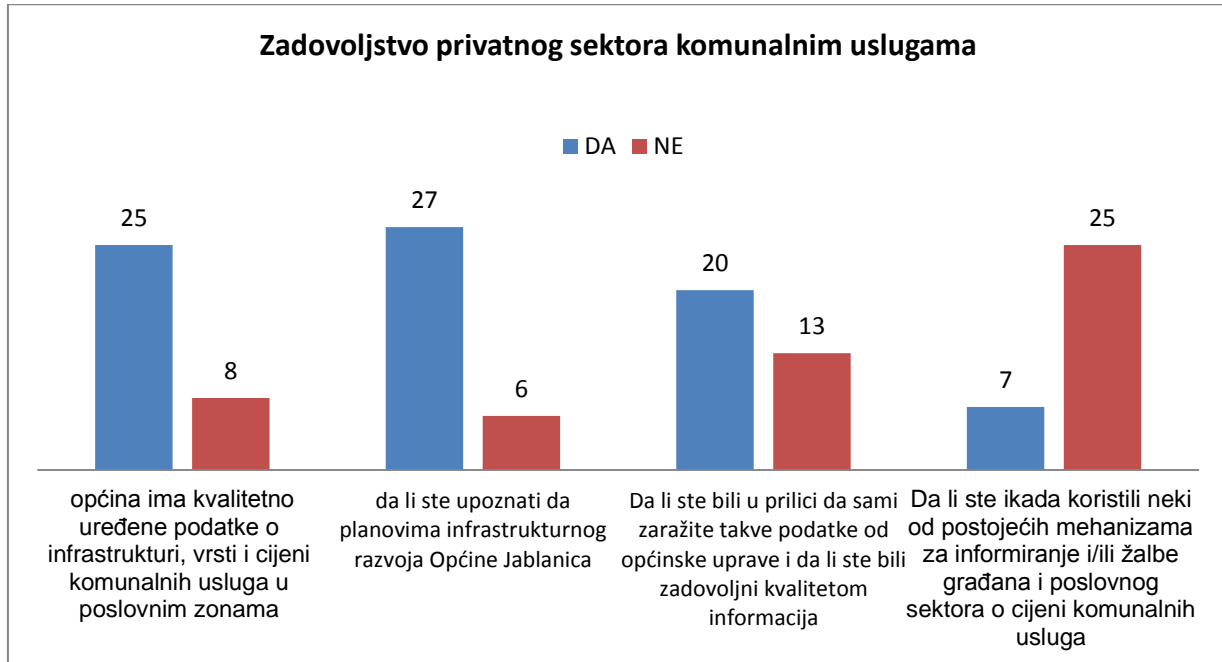
Na pitanje da li su do sada imali priliku da sarađuju sa općinskom administracijom i koji su oblici saradnje 49% anketiranih je odgovorilo da je sarađivalo sa Općinom Jablanica u anketiranju, na javnim raspravama 43%, dok je 24% sarađivalo kroz Vijeće za konkurentnost i 19 % u procesu strateškog planiranja, kao član Komisije.

Struktura odgovora o oblicima saradnje sa Općinom Jablanica prikazana je na grafikonu broj 11.

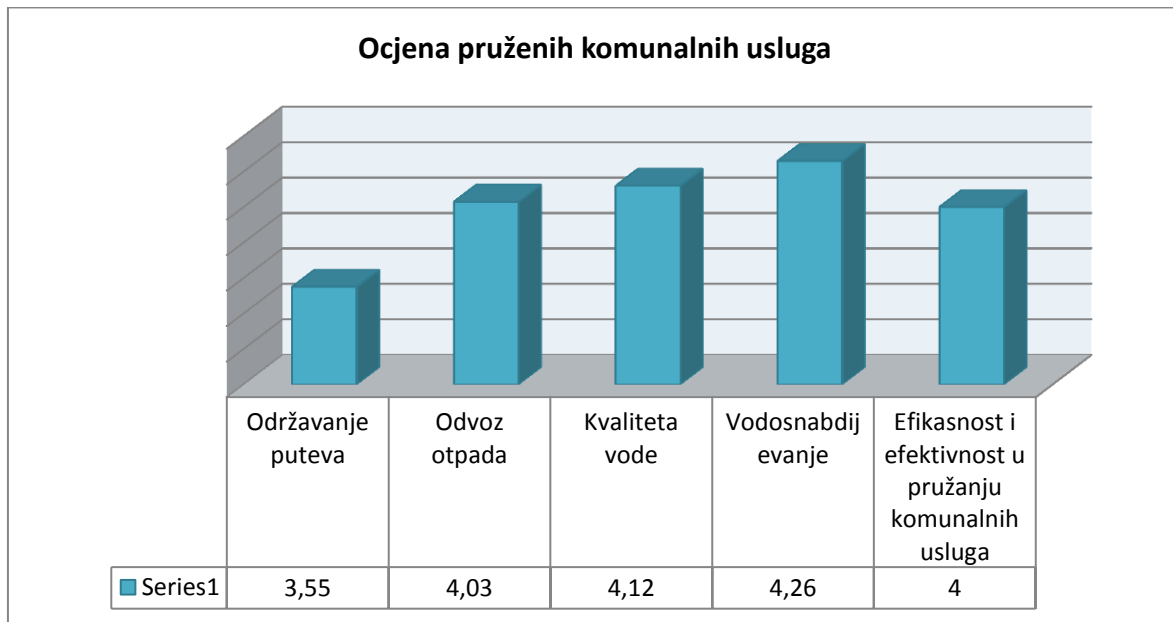

Grafikon 11. – Oblici saradnje privrednog sektora sa općinskom administracijom

Odgovori na set pitanja o komunalnoj infrastrukturi i planovima infrastrukturnog razvoja Općine Jablanica, vrsti i cijeni komunalnih usluga u poslovnim zonama ili na parcelama koje se nude na prodaju ili korištenje potencijalnim investitorima prikazani su na grafikonu broj 12.

Grafikon 12. – Zadovoljstvo privatnog sektora komunalnim uslugama

Grafikon 13. – Ocjena pruženih komunalnih usluga

PREPORUKE ISTRAŽIVANJA

Najviši standard usluga koje daje općinska administracija usmjeren je na postizanje zadovoljstva korisnika usluga i doživljavanje općine Jablanica kao pouzdanog partnera.

Naša orijentacija prema korisnicima usluga posebno je izražena u slijedećim oblastima:

- kontinuirana raspoloživost općinskih resursa u okviru radnog vremena (pružanje šalterskih usluga, stalna dostupnost ažurnih informacija putem info pulta i općinske WEB stranice),
- komunikacija sa korisnicima na svim nivoima u vezi: informacija o uslugama koje pruža Uprava, preispitivanje ispunjavanja zahtjeva, obrade predmeta, analize povratnih informacija od strane korisnika usluga,
- realizacija relevantnih zadataka proisteklih iz programa rada svih nivoa općinske uprave, Strateškog plana razvoja općine Jablanica i drugih strateških dokumenata.

Provedeno istraživanje imalo je za cilj ustanoviti nivo zadovoljstva privatnog sektora radom javne uprave, poznavanje rada javne uprave, zadovoljstvo komunalnim uslugama i konkretne potrebe privatnog sektora na području općine Jablanica. Kroz detaljnu analizu je obrađeno svako pitanje. U ovom dijelu su izdvojeni najvažniji zaključci i preporuke.

Rezultati istraživanja definišu okvirne preporuke za dalje djelovanje lokalne samouprave i javnih preduzeća u cilju povećanja zadovoljstva privatnog sektora uslugama javnog sektora.

U proseku anketiranja cilj je bio prikupiti podatke od privrednika šta smatraju najvećim poteškoćama za svoje poslovanje u lokalnom poslovnom okruženju.

Odgovori na ovo pitanje mogu se podijeliti u dvije grupe. Prvu grupu sačinjavaju poteškoće u radu privrednih subjekata na čijem ublažavanju i prevazilaženju se može raditi na lokalnom nivou i drugu grupu poteškoća čije rješavanje nije u nadležnosti Općine Jablanica i teško se može uticati na prevazilaženje istih.

U nastavku ćemo se baviti analizom prve grupe poteškoća, odnosno onih čije rješavanje je u nadležnosti Općine Jablanica i na čijem prevazilaženju će se raditi u narednom periodu.

Programi poticaja

Prema rezultatima provedenog istraživanja privrednicima je najvažniji poticaj za zapošljavanje nove radne snage i poticaj za nabavku nove opreme.

Općina Jablanica do sada je imala poticaj za MSP (poticaja za obrte, ugostiteljstvo i trgovinu, obradu kamena, start up i mlada preduzeća) koji se dodjeljivao za novo zapošljavanje radnika prijavljenih na evidenciji Službe za zapošljavanje.

U procesu revizije integralne strategije razvoja, kroz fokus grupe i rad Vijeća za konkurentnost općine Jablanica, došlo se do saznanja da je privrednicima vrlo značajna pomoć u vidu subvencija za nabavku nove opreme.

Na prijedlog Udruženja privrednika Jablanica, u revidiranu strategiju razvoja, uvršten je projekat Subvencija MSP-a za nabavku nove opreme. Sudeći prema odgovorima koje smo dobili u procesu anketiranja ovim projektom bi se u značajnoj mjeri mogle zadovoljiti iskazane potrebe privrede u Općini Jablanica u narednom periodu.

Planirano je da projekat traje od 2020. - 2023. godine. U toku 2020. godine potrebno je Izraditi program subvencioniranja MSP-a u općini Jablanica, te da Općinsko vijeće Jablanica donese Odluku o istom.

Dodjela koncesija za eksploataciju mineralnih sirovina

U provedenom postupku anketiranja privrednih subjekata u općini Jablanica na pitanje "Šta biste naveli kao najveće poteškoće za vaše poslovanje u vašem lokalnom poslovnom okruženju", pored sive ekonomije slijedeća poteškoća koju su istakli privrednici u Jablanici (oblast obrade kamena) je problem sa nabavkom sirovine. Ovaj problem izražen je godinama zbog neriješenog statusa preduzeća „Granit“ d.d. u stečaju.

Općinsko vijeće zadužilo je Općinskog načelnika da od Vlade HNK zahtijeva da svojom Odlukom da saglasnost Općini Jablanica da bude koncesor za prirodna bogatstva na području općine Jablanica i to nalazišta kamena „gabra“. Ukoliko se uspije u ovoj namjeri ključni problem u strateškoj privrednoj grani u općini Jablanica bio bi riješen.

Programi prekvalifikacije i dokvalifikacije radne snage

Slijedeću poteškoću koju su, u procesu anketiranja, iskazali privrednici jeste nedostatak kvalifikovane radne snage na tržištu rada.

Međutim, prema evidenciji Službe za zapošljavanje HNK, Podružnica Jablanica vidljivo je da se na evidenciji iste nalaze nezaposlena lica sa kvalifikacijama traženim u anketnim obrascima. Problem predstavlja nedovoljan nivo znanja i vještina nezaposlenih osoba. Uočen je nedostatak kvalitetne praktične nastave koja, uz teoretsko znanje, priprema učenike za rad i osposobljava, ne samo formalno kvalificiranu radnu snagu, već kvalitetne, stručno osposobljene i kompetentne radnike.

S ciljem rješavanja ovog problema, u revidiranoj strategiji razvoja uvršten je projekat „Uspostavljanje centara za obrazovanje stručnih kadrova“. Planirano je da se kroz ovaj projekat radi na razvoju i primjeni institucionalnog okvira za obrazovanje odraslih (prekvalifikacije i dokvalifikacije).

U gornjem tekstu navedene su najvažnije poteškoće u poslovanju privrednih subjekata na čije rješavanje se može uticati na lokalnom novu, kao i pregled konkretnih projekata koje Općina Jablanica ima namjeru provesti u narednom periodu s ciljem prevazilaženja istih i poboljšanja poslovnog okruženja.

Za razliku od gore navedenih problema, na čijem rješavanju općina Jablanica može raditi i djelovati, istaknuti su i problemi izvan nadležnosti lokalne zajednice. Evidentno je postojanje istih i negativan uticaj na stanje privrede. Međutim, njihovo rješavanje nije u nadležni Općine Jablanica i teško može uticati na njihovo prevazilaženje.

U ovu grupu spadaju slijedeći navedeni problemi: visoki nameti na privredu, nelojalna konkurencija i rad na crno, visoke cijene goriva, te nepostojanje inženjerske komore.

ZAKLJUČCI ANALIZE

Aktivno raditi na realizaciji projekata utvrđenih Strategijom razvoja Općine Jablanica 2014-2023 (revidirana za period 2019-2023. godina), Planovima implementacije strategije razvoja općine Jablanica i projektnim ciljevima, sa posebnim akcentom na poticanje zapošljavanja putem dodjele poticaja i subvencija za nabavku opreme i aktivnosti oko izgradnje poslovnih zona u saradnji sa potencijalnim investitorima, Udruženjem privrednika Jablanica, Vijećem za konkurentnost Jablanica, Klaster kamena Hercegovina.

Vršiti kontinuiranu promociju privrednih subjekata na Službenoj stranici Općine Jablanica.

Izraditi Program za dodjelu Subvencija za nabavku opreme, utvrđivanje kriterija za dodjelu i donošenje Odluke od strane OV-a Jablanica

Aktivno raditi na rješavanju pitanja prava dodjele koncesija za mineralne sirovine na području Općine Jablanica

Aktivno raditi na realizaciji projekta Uspostava centra za obrazovanje stručnih kadrova

Za uspješnu realizaciju projekata iz Integralne strategije razvoja Općine Jablanica, postoji stalna potreba za kapacitiranjem i unaprijeđenjem ljudskih resursa Službe za lokalni ekonomski razvoj i investicije, finansije i trezor.

Analizu izradila:

Jasminka Omanović - Služba za lokalni ekonomski razvoj
i investicije, finansije i trezor;

j.omanovic@jablanica.ba

telefon: 036/751-319

POMOĆNIK OPĆINSKOG NAČELNIKA
mr.sc. Amela Muratović, dipl. prav.